

БІОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІКАРСЬКИХ БОБОВИХ РОСЛИН, ІНТРОДУКОВАНИХ НА ТЕРИТОРІЇ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ

В. В. Кудрик, Н. В. Махновець

Східноєвропейського національний університету імені Лесі Українки

Нині дослідники проводять комплексне вивчення природних ресурсів України з метою їх раціонального використання. Значну теоретичну та практичну цінність мають рослини родини Бобові (Fabaceae Lindl.). Фітохімічні та фармакологічні дослідження показують, що біологічно активні речовини означеної родини значно розширяють арсенал перспективних цінних видів на Поліссі.

Цінними для вирощення у поліських районах є два види роду Козлятник: *Galega Officinalis* L. та *Galega orientalis* Lam.. У надземній частині Козлятника лікарського міститься 0,2 % алкалоїдів, флавоноїди: кемпферол, рутин. У насінні відмічено вуглеводи: сахарозу, стахіозу; алкалоїд галигін; флавоноїди, жирні олії.

Наші дослідження підтвердили дані про те, що у листках Козлятника лікарського є значна кількість вітаміну С. Болгарські фітотерапевти використовують надземну частину цієї рослини в офіційній медицині для комплексного лікування цукрового діабету.

Перспективною декоративною і лікарською рослиною, інтродукованою нами на території Волинського Полісся, є Десмодій канадський (*Desmodium Canadense* L.). Учені дослідили фітохімічний склад Десмодію і відмічають, що у надземній частині містяться С-глікозиди. Препарати із цієї рослини мають протизапальну, діуретичну, антигельмінтну дію.

Цінною декоративною та лікарською рослиною, яку ми інтродукували, є Золотий дощ (*Laburnum anagyroides* Medic). У всіх органах рослини є алкалоїди: цитизин, метацитизин. У народній медицині настій використовують при болях у серці, при туберкульозі легень, головних болях. Отже, введення нових цінних

декоративних та лікарських рослин у культуру сприятиме збільшенню природних фітопрепаратів.

Вибір перспективних видів для інтродукції залежить від якості насінневого матеріалу. Працюючи із інтродукованими видами, ми застосовували різні методи скарифікації та стратифікації насіння. Ми встановили, що найкраща схожість насіння у Десмодію канадського (84-90 %) була після його механічної обробки. Насіння Термопсису має дуже низьку лабораторну та польову схожість, яка не перевищує 8-10 %. Лише після термічної обробки насіння окропом схожість зростає до 95 %. Наші спостереження показали, що свіжозібране насіння рослин Золотий дощ має меншу кількість твердого насіння і відрізняється високою схожістю. Результати дослідження показують, що насіння краще висівати під зиму. Але у нашому регіоні є ймовірність пошкодження насіння шкідниками. Тому ми рекомендуємо висівати інтродуковані рослини у першій декаді квітня, за умови, що температура повітря буде вище + 5 °С. У результаті вивчення біології розвитку Козлятника східного і Козлятника лікарського ми встановили, що в умовах Волинського Полісся активне відростання рослин розпочинається у другій декаді квітня. У генеративну фазу рослини вступають на другий рік вегетації. Рослини щорічно дають велику кількість плодів, проте незначна частина їх опадає. Вегетаційний період у Десмодію канадського на другий рік вегетації розпочинається на початку травня. Рослина на другий-третій рік починає цвісти, має декоративний вигляд, приємний запах, інтенсивно запилюється комахами. Інтродукційне вивчення Золотого дощу в регіоні проходить успішно. Вид на третій-четвертий рік утворює кущі заввишки 160 см. Окремі екземпляри вступають у період цвітіння й утворення плодів на 6-7 рік вегетації.

Результати первинної інтродукції показали, що найбільш перспективними лікарськими видами у нашому регіоні є: *Galega Officinalis* L., *Thermopsis lanceolata* R. Br., *Genista tinctoria*, *Genista germanica*, *Galega orientalis* Lam., *Desmodium Canadense* L., *Laburnum anaguruides* Medic. В аборигенних та інтродукованих видів не відмічено значних відхилень у ритмі росту і розвитку, коефіцієнт варіації – в межах 8-10 %.